

Da je bilo Cigaletovo življenje še na mnogo drugo stran trudovito in plodovito, to kazati prepuščamo drugim. Večji del ga pripada, kakor smo videli, nam pravnikom. On sam pa je imel od svojega truda in dela najmanj koristi. Tudi ne verjamemo, da bi veličastvo svetá bilo moglo izvabiti tega skromnega, plemenitega in značajnega moža od tihega dela, h kateremu je bilo uprav njega treba. Tem večjo in izvenredno ceno ima torej njegov nesebični trud, tem lepši je spomin njegov, ki se bode obnavljal z vsakim rodom med nami!

Dr. Majaron.

„Legitimatio ad causam“ pa „legitimatio ad processum.“

Da se razločno ustanovita pojma *legitimatio ad causam* (legitimacija za stvar) in *legitimatio ad processum* (legitimacija za pravdo), to je toli važnejše, ker se s tema legitimacijama pravno popolnoma različno ravna, in se ž njima vsled njunega različnega pravnega značaja tudi različno ravnati mora.

Legitimacija v širšem pravniškem pomenu nam znači oni pravni položaj kake osebe, v katerem ima ta pravico do kakega pravnega delovanja v širšem pomenu besede. Legitimacija *ad causam* pomenja isto, kakor upravičenje kake osebe za tožbo (za zagovor) v materialnem smislu besede proti določenemu tožencu (tožitelju) in je torej izkaz, da pravica, za katero se kedo poganja v tožbi (v ugovoru), pristoji uprav zoper določenega toženca (tožitelja)¹⁾. N. pr. pri tožbi za povračilo posojila je tožiteljeva legitimacija *ad causam* pojasnjena z izkazom, da je posojilo, o katerem je govor, uprav toženemu tožencu odštel, — pri *rei vindicatio*, da je reč, do katere trdi tožitelj lastninsko pravico, uprav v posesti toženčevi, — pri negatorni tožbi, da uprav toženec sega v lastninsko svobodo itd. itd. — S tožiteljevo legitimacijo *ad causam activa* je toženčeva legitimacija *ad causam passiva* sama ob sebi združena, in če ni óne, ne more biti té.

¹⁾ Unger, *System des österr. Privatrechtes*, 2. Bd., S. 461.

Samo ob sebi je to umevno, če pomislimo, da je legitimacija *ad causam* zgolj izkaz, da se zahteva, zaradi katere teče pravda, opleta uprav pravnih strank. A tudi toženec se mora mnogokrat izkazati *ad causam* in sicer vsegdar tačas, kadar se brani zoper tožbeno zahtevo s samostalnim pravnim zahtevkom; n. pr. zoper *rei vindicatio* se brani toženec z *exceptio rei venditae et traditae* itd. Tu mora toženec trditi in oziroma dokazati one okolnosti, iz katerih izhaja, da mu pristojna n. pr. *exceptio rei venditae et traditae* uprav proti tožitelju.

Legitimaciji *ad causam* nasproti je legitimacija *ad processum* upravičenje za tožbo (zagovor) v formalnem pomenu, to je, da se poda sodišču tožbeni spis (zagovorni spis), — kratko, da je smeti storiti vsa ona pravdna dejanja, ki so po veljavnih pravnih pravilih potrebna, da se kak pravni zahtevk siloma v veljavo spravi (da se kak pravni zahtevk, za katerega se nasprotnik poganja, odbije). Takšno upravičenje tožiteljevo moremo imenovati *legitimatio activa ad processum*, toženčevo pa *legitimatio passiva ad processum*. Vender naravne zveze ni med njima, ker biva prav lahko druga brez druge in hodi vsaka svoje poti. Mogoče je, da tožitelj nima legitimacije *ad processum*, lahko pa jo ima toženec, in nasprotno.

Po tako ustanovljenem pojmu legitimacije *ad causam* in *ad processum* se takoj razjasni pravno nasprotje med obema, ki sta uprav popolnoma različna pojma. Legitimacija *ad causam* sme se kot vprašanje materijalnega prava razsojati le po zakonskih, materijalno pravo določujočih pravilih, a za vprašanje po legitimaciji *ad processum* merodavna so le formalno (pravdno pravo) določujoča pravila.

Med tema vrstama legitimacij ni nobene pravne zveze; *in concreto* lahko ni ene ali druge, lahko pa tudi ni ob enem niti ene niti druge. N. pr. nedoletnik se poprime *rei vindikacije* in ne more izkazati, da je toženec v posesti vindikovane reči: tu manka aktivne legitimacije *ad processum* in legitimacije *ad causam*; ali A toži župno cerkev B za povračilo posojila, in župna cerkev se loti pravde po predstojniku župne cerkve, ognivši se finančne prokuratorne, — tu se sicer nahaja legitimacija *ad causam*, ako se je posojilo cerkvi pravnoveljavno odštelo, manka pa pasivne legitimacije *ad processum*.

Po teh občnih opomnjah nastaja prevažno vprašanje, kaki pravni učinki nastopijo po našem veljavnem pravu, če manka legitimacije *ad causam*, in kaki, če manka legitimacije *ad processum*.

Najprej hočemo preudarjati in motriti legitimacijo *ad processum*.

Uže po občnih pravnih načelih ne more biti utemeljene dvojbe, da se tam, kjer bodi si tožencu bodi si tožitelju pravnne legitimacije manka, o razsodbi stvari same ne more govoriti, da se o tožbenem zahtevku ne more izrekati. Saj je naravno, da se o stvari sami more razsojati šele, kadar glede pravnne legitimacije ni več dvojbe, kajti šele potem se more sodnik lotiti pretresa in razsodbe pravnega materijala, podanega od obeh strank, ker je šele potem gotovo, da so to storili taki, ki so imeli do tega pravico. Na govore in odgovore neupravičencev se ne more in ne sme ozirati. Uže logika torej zahteva, da je postopanje nično, če se je postopalo s tako osebo, kateri manka legitimacije *ad processum*. Ako pa postopanje nič ne velja, ako je nično, izreči se tudi sodba gledé stvari ne more, kajti na podlogi neveljavnega in ničnega postopanja storjena sodba mora po doslednosti biti tudi neveljavna in nična. Ako se ne more poskušati ali se je zaman poskušalo, da se dobi postopanju pozneje veljava s tem, da jo potrdi *ad processum* izkazani, ne preostaje drugega, nego da se neveljavno postopanje uradoma razveljavi in sicer, da se ga razveljavi toliko, kolikor ga je neveljavnega; *ad processum* izkazanemu se seveda ne more zabraniti, če pozneje prizna, da njega vežejo pravnna dejanja, katera je zanj — brez pravice — kedo drugi opravil. Da nastopa po našem veljavnem civilnopravnem pravu, ako manka legitimacije *ad processum*, dosledno ničnost, kakor smo ravnokar razložili, in da se po njej razveljavi dotično postopanje, poskušali bodemo v naslednjem dokazati.

O legitimaciji *ad processum* govoriga osobito §§ 63. in 64. obč. sod. r., in pravi § 64. cit. do besede: „ . . . od tistega torej, ki ni upravičen, da bi sam tožil za svojo pravico ali jo branil, ni vzprejeti nikakega spisa, nego ga je takoj zavreči . . . “ —

V pojasnilo temu zaukazuje dvorni dekret z dne 4. junija 1789. l. št. 1015. zb. pr. zak. lit. f.: ako bi se bil kak tak spis vzprejel, a se še le v postopanju bodi kakor koli pokaže, da prihaja spis

od stranke, katera nima pravice braniti se samo, — onda je vse, kar se je do tega časa zgodilo, razveljaviti, postopanje takoj ustaviti in vso stvar uravnati.

Po tem takem je postopanje nično in neveljavno in mora se uradoma razveljaviti za vse one slučaje, v katerih je mankalo legitimacije *ad processum*, ter ena ali druga stranka nima pravice, da bi se zastopala samo. Po jasni analogiji se mora to tudi v onih slučajih, v katerih manka legitimacije *ad processum*, zgoditi, kadar za eno ali drugo stranko neupravičen zastopnik posreduje: n. pr. A toži B-a in prosi, da se tožba B-a vroči odvetniku C, češ, da je pooblaščenec. Prošnji se ustrezhe, in tožba vroči C-u, ki se pravde loti, vendar pa zanikava pooblaščenje, katerega tudi A ne more izkazati, ter so zaman poskušali, da bi bil B postopanje pozneje odobril; — ali A toži selišče B v roke občinskega predstojnika C-a, in v postopanju se pokaže, da občinski predstojnik C po zakonu nima pravice zastopati kraja B-a, ker ima ta po zakonu poseben upraviteljski organ; ali A toži župo B v roke župnega predstojnika, kateremu se vroči tožba, in ki odgovarja osebno ali po zastopniku, katerega je sam izvolil, ne pa po finančni prokuraturi, katera je v to postavljena po zakonu itd. — Ti slučaji so zgoraj navedenim popolnoma podobni, kajti tudi tukaj odgovarja oseba, katera do tega nima pravice; torej se mora tudi v teh slučajih, ako se je to šele v postopanju pokazalo, postopanje kot nično odpraviti, ustaviti in uravnati, in če bi bila uže sodba storjena, mora se z vsem postopanjem vred ovreči.

Ako bi se pa med slučaji § 64. obč. sod. r. in slučaji, v katerih posredujejo neupravičeni zastopniki, ne hotelo najti jasne analogije, moremo še pokazati na dvorni dekret z dne 22. junija 1789. l. št. 1024. zb. pr. zak. (do češkega apelacijskega sodišča), kateri v zvezi z dvornim dekretom z dne 19. decembra 1785. l. št. 809. zb. pr. zak. vsako dotično dvojbo izključuje z jasnimi besedami. Prvi navedeni dvorni dekret pravi do besede: „ako se po zakonu zastopstvu fiškálnega urada odkazana pravda ne razpravlja po fiškálnem uradu, ampak po kakem za to neupravičenem zastopniku, mora višji sodnik postopanje s sodbo vred razveljaviti in stvar zakonitemu zastopstvu odkazati,“ — in drugi imenovani dvorni dekret: „ker se nahajajo v zbirki pravosodnih

zakonov in naredeb za vlade Njegovega Veličanstva tudi oni zaukazi in povelja, ki so se tačas izdala le posameznim uradom na posebna vprašanja, naj si sodni uradi, če bi prišli morebiti v prihodnje do enakih dvojbe, ... dvojbe po le-teh zaukazih sami pojasnijo in odstranijo“.

S tem menda smo dokazali, da je, če manka legitimacije *ad processum*, v vseh slučajih utemeljena ničnost postopanja, na katero je uradoma paziti, — da se mora torej postopanje uradoma razveljaviti in uravnati, kakor to uže določujejo navedeni zakonski propisi.

(Konec prihodnjič)

E.

Iz sodno-zdravniške prakse.

Piše med. dr. Fran Zupanc.

(Dalje.)

III. Ubodline.

Pri ubodlinah nahajamo primerno neznamen ubod,¹⁾ od koder se nadaljuje več ali manj v globočino prodirajoča rana — prebodna cev.²⁾

Ker so té poškodbe pri nas največkrat z nožem storjene, je ubod na koži navadno režast; ostri robovi kožne rane ločijo se namreč polagoma ter se zopet spojijo ostrokotno na obeh koncéh. Sem ter tja, a redkokedaj se pripeti, da ima z nožem storjen ubod zagvozdasto (klinasto) podobo. To se pa zaradi tega tako redko zgodi, ker se pri vsakem nožastem orodji til ostrine³⁾ proti osti (špici) vedno bolj zožuje, tako, da je ost več ali manj dvorezka; kadar je pa enkrat rt⁴⁾ nožev kožo režasto prodrl, podaljša nadalje prodirajoč nož rano samo v jedni meri, druga polovica rane raztegne se pa le začasno in sicer tako dolgo, dokler nož v njej tiči, potem se pa vsled prožnosti kože zopet skrči.

Pri ubodih na koži se torej navadno ne da določiti, kam da je bil brid⁵⁾ in kam da je bil til ostrine obrnen.

¹⁾ *Einstich, Einstichsöffnung.* ²⁾ *Stichkanal.* ³⁾ *Rücken der Schneide.* ⁴⁾ *Messerspitze.* ⁵⁾ *geschärfter Theil der Schneide.*